

The Abdorrahman Boroumand Foundation

قانون و حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران

بخش نتیجه گیری و توصیه ها

گزارش سال ۱۳۵۸ عفو بین الملل

AI Index: MDE 13/03/80
February 1980

گزارش سازمان عفوین الملل، چاپ فوریه ۱۹۸۰، سند مهمی است در باره ی وضعیت حقوق بشر در دوره ی تکوین رژیم اسلامی در ایران. این اولین و آخرین باری بود که عفوین الملل اجازه یافت تا هیئت را به ایران گسیل کند. هیئت تحقیقی این سازمان از ۱۲ آوریل تا اوّل ماه مه ۱۹۷۹ در ایران به سر برد و در طی این مدت، با وزرای دولت موقت، پرسنل کمیته های انقلاب تهران، اعضای اپوزیسیون غیر مذهبی حکومت محمد رضا شاه پهلوی و دیگر افراد دیدار و گفتگو کرد. گزارشگران عفو بین الملل پس از بازگشت، تحقیقات خود را از راه دور ادامه دادند. گزارش حاضر نتیجه سفر این هیئت به ایران و تحقیق در مورد وضعیت حقوق بشر از ۱۱ فوریه تا ۱۴ سپتامبر ۱۹۷۹ است. این گزارش به دلیل بررسی های دقیق قانونی و غنای اطلاعات تاریخی در آن، منبع بسیار با ارزشی برای مطالعه ی روزهای نخستین حیات جمهوری اسلامی ایران است. بنیاد عبدالرحمن برومند خرسند است که رونوشت الکترونیکی این سند ارزشمند را به زبان انگلیسی در کتابخانه بنیاد برای نخستین بار را در اختیار عموم قرار می دهد. متن حاضر ترجمه فارسی نتایج و توصیه هایی است که در گزارش عفوین الملل و در خطاب به مقامات دولت نوپای جمهوری اسلامی تدوین شده است.

در پی انقلاب بهمن ۱۳۵۷، دادگاه های ویژه ای به نام "دادگاه های انقلاب اسلامی" در ایران برپا گردید. اطلاعاتی که در گزارش حاضر آمده در باره پرونده ۸۹۹ نفری است که در این دادگاه ها محاکمه شده اند.

سازمان عفو بین الملل بارها گزارش هایی دریافت کرده است مبنی بر این که شیوه های دادرسی در این دادگاه ها متهمان را از محاکمه منصفانه محروم کرده، اتهاماتی که بر اساسشان مورد تعقیب قانونی قرار گرفته اند مبهم و کلی بوده و سرانجام به صدور حکم اعدام برای بسیاری از متهمان انجامیده است. برای بررسی بلاواسطه این موارد، عفو بین الملل هیئتی را به ایران اعزام فرستاد. این هیئت از روز ۲۳ فروردین تا ۱۱ اردیبهشت ۱۳۵۸ در تهران به کار مشغول شد و در این مدت به دیدار و گفت و گو با وزرای دولت موقت، اعضای کمیته های محلی تهران، مخالفان سکولار شاه و دیگران پرداخت. عفو بین الملل گزارش حاضر را به مبنای پژوهش های تهیه کرده است که موارد رویداده تا ۲۳ شهریور ۱۳۵۸ را دربرمی گیرد.

براساس یافته های هیئت اعزامی به ایران و پژوهش های بعدی، عفو بین الملل نتیجه این بررسی ها را همراه با پیشنهاد های خود به شرح زیر تقدیم می کند:

عفو بین الملل:

(۱) اعدام بسیاری از متهمان را که بدون محاکمه منصفانه به مرگ محکوم شده بودند تقبیح می کند و یادآور می شود که در ۲۶ مهر ۱۳۵۸ آیت الله خمینی دستور داد که شمار اعدام ها محدود شود و اعلام کرد که دادگاه ها باید بر مبنای رویه های اسلامی عمل کنند.

(۲) با مجازات مرگ به هر دلیل و در هر اوضاع و احوالی مخالف است و یادآور می شود که احکام اعدام حتی در مورد متهمانی صادر شده است که جرائم منسوب به آنها بر اساس قوانین اسلامی نیز موجب مجازات مرگ نیست.

(۳) با تحمیل مجازات شلاق به هر دلیلی مخالف است و یادآور می شود که حکم شلاق حتی برای متهمانی صادر شده است که بر اساس قوانین اسلامی نیز اتهامشان چنین مجازاتی را نمی طلبد.

(۴) بر این اصل تأکید می ورزد که هر فرد حق دارد از دستگیری و بازداشت خودسرانه، شکنجه یا رفتار و مجازات های بی رحمانه، غیر انسانی و اهانت آمیز مصون باشد. از این که مقررات حاکم بر دستگیری و بازداشت افراد مصونیت آن ها را در مقابل خشونت و یا تهدید به خشونت نسبت به تمامیت بدنی و حیثیت انسانی آنان تضمین نکرده است ابراز تأسف می کند. دستگیری ها بیشتر به گونه ای صورت گرفته اند که با اصول اعلامیه جهانی حقوق بشر ناسازگار است از آن جمله با اصل ممنوعیت مداخله خودسرانه در حریم خصوصی و محل سکونت افراد.

بنابراین:

مقامات رسمی ایران باید مرز های مسئولیت و اختیارات مأموران اجرائی را به گونه ای روشن کنند که عملاً مانع دستگیری و پیگردهای بدون مجوز رسمی، یا مغایر با مقررات و تشریفات قانونی، شود.

(۵) مصرانه خواستار آن است که [دولت] مواد ۳، ۹ و ۱۲ "اعلامیه جهانی حقوق بشر" و بندهای ۱، ۲، ۳ و ۴ ماده ۹ "میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی" را رعایت کند.

بنابراین:

- هیچکس نباید از آزادی خود محروم شود مگر به حکم قانون و بر اساس تشریفات و مقررات موضوعه.

- هنگام دستگیری یا بازداشت فرد باید او را بی درنگ از دلایل امر و نیز از اتهاماتی که موجب دستگیری یا بازداشتش شده است آگاه کرد.

- هر فرد دستگیر یا بازداشت شده باید بی درنگ به محضر قاضی، یا مقام رسمی دیگری که مطابق قانون حق قضاوت دارد، برده شود و در مهلت معقولی محاکمه یا آزاد شود.
- هر فرد که با دستگیری یا بازداشت از آزادی محروم شده است باید از حق اقامه دعوا در دادگاه برخوردار باشد. دادگاه مکلف است که بدون تأخیر در مورد قانونی بودن بازداشت وی تصمیم گیرد و اگر بازداشتش را قانونی ندانست حکم بر آزادی اش دهد.
- دولت باید مهلتی را مشخص کند که پیش از انقضای آن فرد بازداشت شده، پس از آگاه شدن از اتهام یا اتهاماتی که متوجه او شده، محاکمه یا آزاد شود.
- مقامات مسئول مکلف اند بی درنگ خانواده فرد دستگیر شده را از دلایل و محل بازداشت وی مطلع کنند و به آنان اجازه دیدار با او دهند.
- فرد بازداشت شده باید بتواند به وکیل مدافع و یا هر نماینده دیگری که برمی گزیند دسترسی داشته باشد. معاضدت قضایی رایگان باید در دسترس همه افرادی قرار گیرد که از انتخاب نماینده قانونی خویش ناتوانند.
- فرد بازداشت شده باید در صورت نیاز، از امکانات درمانی برخوردار شود.
- مبلغ وثیقه تعیین شده باید از حد متعارف تجاوز نکند.
- مقامات مسئول باید به تعیین مرزهای روشنی بین اختیارات و مسئولیت های مأموران اجرائی در رفتار با متهمان و بازداشت شدگان اقدام کنند.
- ۶) از نبود تضمین های لازم برای محاکمه منصفانه در دادگاه های انقلاب اسلامی، عمیقاً ابراز نگرانی می کند.
- ۷) مصرانه خواستار آن است که اصول ۱۰ و ۱۱ اعلامیه جهانی حقوق بشر و بندهای ۱، ۲ و ۴ ماده ۶، بندهای ۱، ۲، ۳ (الف، ب، ج، د، ه، و) ماده ۱۴ و ماده ۱۵ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی در ایران رعایت شوند. همچنین توجه دولت جمهوری اسلامی ایران را به قطعنامه ۲۳۹۳ مجمع عمومی سازمان ملل متحد مصوب ۲۶ نوامبر ۱۹۶۸ و قطعنامه ۲۸۵۷ مصوب ۲۰ دسامبر ۱۹۷۱ آن در باره مجازات اعدام، جلب می کند.
- با توجه به نکات بالا، همه متهمان باید از حقوق مسلم زیر برخوردار شوند:
- حق آگاهی از جزئیات دقیق اتهام های وارد شده بر آنان.
- تا زمانی که برپایه قانون و در یک دادگاه بی طرف و صالح مجرم شناخته نشده اند بی گناه شناخته شوند.
- برخورداری از حق محاکمه شدن در یک دادگاه علنی و منصفانه.
- حق ارائه مدارک و شواهد و فراخواندن گواهان برای دفاع از خود.
- حق پرسش از گواهانی که علیه آنان شهادت داده اند و حق تقاضای حضور گواهان به سود خویش و پرسش از آنان، طبق شرایط حاکم بر گواهان دادستانی.
- حق مکاتبه و داشتن ارتباط با مشاور حقوقی یا وکیل انتخابی برای ایفای وظائف وکالت از آنان در دادگاه.
- حق داشتن مهلت و تسهیلات مناسب برای آماده کردن لایحه دفاع.

- حق به حکمی که بر اساس محتویات واقعی پرونده و مستند به مدارک و اسناد ارائه شده به دادگاه باشد.

- حق محکوم به شنیدن حکم در جلسه علنی دادگاه.

- حق پژوهش خواهی

۸) تاکید می‌کند که هر فرد متهم در ایران باید برای جرمی محاکمه شود که معنی و تعریف روشن و پذیرفته شده آن قبلاً در قانون مشخص شده است. همچنین نوع ادله و اسناد لازم برای صدور حکم مجرمیت باید به نحو مشابه از پیش در قانون تعیین شده باشد.

۹) دولت ایران را ترغیب می‌کند که ماده ۱۱ (بند ۲) اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده ۱۵ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی رعایت کند.

و تاکید می‌کند بر: رعایت این اصل قانونی که بر مبنای آن متهم را تنها می‌توان برای ارتکاب فعلی محاکمه کرد که قبلاً جرم شناخته شده باشد و نیز بر رعایت اصل که مجازات مجرم نباید سنگین‌تر از مجازات تعیین شده در زمان انجام جرم باشد.

۱۰) مصرانه تقاضا دارد که مجازات محکومان بر پایه رأفت و با توجه به امکان اصلاح رفتار آنان در جامعه تعیین شود.

۱۱) تاکید می‌کند که محکومان باید همواره بتوانند درخواست بخشودگی کنند.

۱۲) دولت ایران را ترغیب می‌کند که مواد ۱۸ و ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر و مواد ۱۸ و ۱۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی را که تضمین کننده آزادی وجدان و بیان اند، رعایت کند.

بنابراین:

قوانین، سیاست‌ها یا رفتار دولت نباید مخل آزادی وجدان و آزادی بیان شوند.

The Abdorrahman Boroumand Foundation

Law And Human Rights in The Islamic Republic of Iran

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

Amnesty International

